

EUROPAPOLITISK ANALYS

Bör EU föra en tuffare handelspolitik mot Kina?

Harry Flam*

Sammanfattning

Kinas mål är att bli en ledande industrination år 2045. För att nå målet spelar import av utländsk teknologi en central roll, liksom företagssubventioner. EU, Japan och USA anser att Kina använder subventioner som missgynnar företag från andra länder och dessutom på olika sätt tvingar utländska företag som investerar i Kina att överföra teknologi till kinesiska företag och den kinesiska staten.

Europeiska kommissionen har föreslagit nya instrument för att kunna vidta åtgärder mot kinesiska subventioner till företag som exporterar till och investerar i EU samt deltar i offentliga upphandlingar. För att stoppa påtvingad teknologiöverföring har kommissionen slutit ett principavtal med Kina efter flera års förhandlingar. Det är inte sannolikt att nya instrument och ett investeringsavtal får någon större verkan. EU bör därför överväga ytterligare åtgärder.

* Harry Flam är professor emeritus i internationell ekonomi vid IIES, Stockholms universitet, och senior rådgivare vid Sieps. Hans forskning har framförallt rört internationell handel och europeisk ekonomisk integration.

1. Inledning

Kina har som mål att år 2045 vara en av de ledande industrinationerna i världen. Då ska Kina ligga i framkant när det gäller att driva den tekniska utvecklingen, ha klara konkurrensfördelar på olika områden och ha "världsledande teknologiska och industriella system".¹ För att uppnå målet har Kina under de senaste 15 åren upprättat mer än hundra femårsplaner, planer för vetenskaplig och teknologisk utveckling samt planer för ett stort antal enskilda sektorer.

På särskilt två områden anser EU, USA, Japan och andra länder att den kinesiska industripolitiken bedrivs på bekostnad av deras egna intressen. Det gäller dels Kinas politik för att överföra teknologi och teknik² från utlandet, dels det omfattande statliga stöd som i olika former ges till kinesiska företag för export till och investeringar i andra länder och till kinesiska företags produktion och försäljning i Kina.^{3,4}

Handelspolitiken mot länder utanför EU är en så kallad gemenskapskompetens. Den beslutas i de flesta fall med kvalificerad majoritet av medlemsstaterna. Europeiska kommissionen för unionens talan i WTO och andra sammanhang efter samråd med medlemsstaterna.⁵ Mitt syfte är att belysa vilka motåtgärder som EU kan vidta inom ramen för gällande WTO-regler och EU:s lagstiftning och vilka nya motåtgärder som kommissionen har föreslagit, samt diskutera om och vilka ytterligare motåtgärder – utöver de föreslagna – som kan behövas.

2. Kinas industripolitik

Utländsk teknologi spelar en central roll i den kinesiska industripolitiken. Kinesiska företag har i uppdrag att identifiera och anskaffa utländsk teknologi. Anskaffandet kan ske genom avtal om teknologiöverföring, direktinvesteringar i Kina av utländska företag, import av teknologi, etablering av utländska forsknings- och utvecklingscentra i Kina samt direktinvesteringar i utlandet i syfte att komma över teknologi. Kinesiska statliga institutioner används för att anskaffa utländsk teknologi, bland annat genom industrispionage.⁶ Staten och företagen samarbetar för att samla in, analysera och sprida information om den teknologi som anskaffats. Staten och företagen ska även samarbeta för att

utveckla produkter som använder den anskaffade teknologin. Detta sker genom bidrag från statliga utvecklingsfonder, inköp av den offentliga sektorn och finansiella incitament samt genom statliga utvecklingsinstitut, företagsbaserade teknologiska centra, statliga laboratorier, nationella teknologiöverföringscentra och så kallade högteknologiska centra. Slutligen ska kinesiska företag förbättra den utländska teknologin och utveckla internationellt konkurrenskraftiga produkter.⁷

Utländska företags direktinvesteringar och produktion i Kina används som ett medel i industripolitiken. Ett syfte är att överföra teknologi till staten och kinesiska företag inom utvalda sektorer. Kina publicerar ett dokument med titeln *Foreign Investment Catalogue* som uppdateras löpande där önskvärdheten av utländska investeringar klassificeras i tre kategorier efter angelägenhetsgrad. Den gällande tioårsplanen för teknisk utveckling prioriterar informationsteknologi, robotar och robotiserad tillverkning, flygplan och flygplansdelar, fartyg och marin teknologi, avancerad utrustning för järnvägar, elfordon, elproduktion och elöverföring, jordbruksmaskiner och utrustning, nya material samt läkemedel och avancerad medicinsk utrustning.⁸

"Bristen på transparens, bristen på rättssäkerhet och rädsla för repressalier gör det svårt för utländska företag att driva sin sak i kinesiska domstolar."

Kina använder restriktioner för utländskt ägande i form av formella och informella krav på samägande (*joint venture*) och andra restriktioner för utländska direktinvesteringar för att pressa fram teknologiöverföring från utländska till kinesiska företag.⁹ Dessutom kan man påtvinga teknologiöverföring i utbyte mot nödvändiga licenser och tillstånd. Eftersom vissa avtal med andra länder förbjuder denna typ av utpressning sker det muntligen och bakom stängda dörrar. Kraven kan komma från den kinesiska delägaren eller från staten. Exakt vilka regler som gäller är dessutom oklart för de utländska företagen. Bristen på transparens, bristen på rättssäkerhet och

rädsla för repressalier gör det svårt för utländska företag att driva sin sak i kinesiska domstolar.¹⁰ Villkoren för den utländska etableringen beror på hur angelägen Kina anser att den är: ju mindre angelägen etablering, desto mer ofördelaktiga villkor för det utländska företaget.

Det andra område där EU och andra anser att den kinesiska industripolitiken bedrivs på bekostnad av deras egna företag gäller subventioner som ges till kinesiska företag för att öka deras konkurrenskraft på såväl hemma- som exportmarknaden.¹¹ Kina är medlem av WTO sedan 2001 och WTO-reglerna förbjuder att inhemska företag gynnas i förhållande till utländska och förbjuder exportsubventioner. Medlemmar är också skyldiga att anmäla när och i vilken omfattning som subventioner ges.¹² Detta sker i praktiken mycket sällan. Att Kina använder subventioner i betydande omfattning för att genomföra industripolitiken anses vara klart, även om det är svårt att fastställa hur stora subventioner som enskilda företag får. Det ligger naturligtvis varken i den kinesiska statens eller enskilda företags intresse att tillhandahålla nödvändig information när misstankar om subventionering förekommer. Att många företag är statliga försvårar ytterligare, eftersom Kina kan hävda att företaget ifråga är en statlig enhet och inte ett självständigt företag för vilket WTO-reglerna gäller.

3. Är Kinas industripolitik egentligen ett problem för EU?

Man kan på goda grunder fråga sig om Kinas anskaffning av utländsk teknologi och subventioner till kinesiska företag egentligen är ett samhällsekonomiskt problem för EU.

Enklaste samhällsekonomiska analys av effekten av exportsubventioner visar att sådana entydigt *missgynnar* det subventionerande exportlandet och *gynnar* importlandet. Importlandet gynnas därför att det får betala mindre för importen och exportlandet missgynnas därför att det får mindre betalt.¹³ Analysen bortser emellertid från den omställning som krävs i importlandet när importen ökar och som medför samhällsekonomiska kostnader: arbetskraft måste flyttas till andra verksamheter, vilket kan innebära arbetslöshet under kortare eller längre tid och att den kunskap som arbetskraften har inte får samma värde i ett nytt arbete, och företagsspecifikt kunnande går

förlorat om företaget måste läggas ned. Dessutom bortser den från inkomstomfördelningseffekter: generellt sett förlorar anställda och aktieägare i importkonkurrerande företag.

Ett konkret exempel är produktionen av solpaneler. År 2007 beslöt Kina att satsa på solenergi. Det innebar en kraftig ökning av efterfrågan på solpaneler, subventionering av produktionen och att världsmarknadspriset mer än halverades. Kinas andel av världsmarknaden för solpaneler har ökat från nästan ingenting till ungefär 70 procent. Tidigare dominerades marknaden av Europa och Japan. Ett antal företag och deras anställda i EU och Japan har förlorat på de kinesiska subventionerna – men produktionen av sol har expanderat kraftigt även i EU, vilket har varit en vinst för klimatet. Troligen har EU som helhet tjänat på de kinesiska subventionerna.

”Det finns dock också en samhällsekonomisk kostnad, nämligen att lönsamheten i forskning och utveckling blir lägre och att den teknologiska utvecklingen därför blir lidande på sikt.”

Utländska företag som etablerar sig i Kina vet att landet på olika sätt försöker komma över de utländska företagens teknologi. Företagen väljer trots detta att etablera sig, eftersom de bedömer att det ändå är lönsamt och därför att de är rädda för att en konkurrent annars tar deras plats på den kinesiska marknaden. Vinnare på den kinesiska politiken är naturligtvis de kinesiska företag som får tillgång till en viss teknologi på bättre än marknadsmässiga villkor och förlorare är de utländska företag som etablerar sig i Kina. Deras förlust är dock relativ; man måste som sagt förutsätta att etableringen som helhet är lönsam. Ur samhällsekonomisk synpunkt är det inte säkert att de länder vars företag etablerar sig i Kina är förlorare. Utbudet av varor med nya funktioner, bättre kvalitet eller lägre priser ökar när teknologin sprids till flera företag. Detta tjänar konsumenter i hela världen på, vilket är en samhällsekonomisk vinst. Det finns dock också en samhällsekonomisk kostnad, nämligen att lönsamheten i forskning och utveckling blir lägre och att den teknologiska

utvecklingen därför blir lidande på sikt.¹⁴ Huruvida nettoeffekten är positiv eller negativ är en empirisk fråga.

WTO-reglerna är emellertid inte motiverade av subventionernas samhällsekonomiska effekter för enskilda länder eller världen som helhet. De motiveras av de negativa effekterna för importkonkurrerande företag, deras ägare och anställda. Förklaringen är att dessa kostnader är synliga och påtagliga för de drabbade, medan de samhälleekonomiska vinsterna är utspridda och för det mesta osynliga.

4. Luckor i WTO-reglerna

WTO-reglerna utgörs av en rad olika avtal som reglerar handel med varor och tjänster samt investeringar mellan olika länder. Reglerna har dock luckor när det gäller subventioner och teknologiöverföring. Det allmänna tull- och handelsavtalet (*General Agreement on Tariffs and Trade*, GATT) samt avtalet om subventioner och utjämningsåtgärder (*Agreement on Subsidies and Countervailing Measures*, ASCM) täcker endast subventioner när det gäller produktion och export av varor. Subventioner av tjänsteproduktion och -handel samt subventioner av direktinvesteringar och köp av teknologi täcks inte av dessa avtal.

”Subventioner av tjänsteproduktion och -handel samt subventioner av direktinvesteringar och köp av teknologi täcks inte av dessa avtal.”

Enligt WTO-reglerna har EU rätt att vidta motåtgärder, till exempel genom så kallade utjämningsstullar, mot subventioner som är handelspåverkande och som missgynnar företag i EU.^{15,16} Med subventioner menas finansiella bidrag av staten eller ett offentligt organ (*public body*) som gynnar mottagarna. Det har rätt oenighet om begreppet offentligt organ inkluderar offentligt ägda företag eller inte, en fråga som är särskilt relevant när det gäller Kina. WTO:s tolkning är att begreppet avser en enhet som har eller utövar statlig makt (*authority*), vilket kan tolkas som att det inte inkluderar statliga företag. Krav har därför ställts

av EU, Japan och Kina på att begreppet offentligt organ i WTO-reglerna får en tydligare definition.

Även EU:s konkurrensregler har luckor när det gäller kinesiska subventioner. Vid tillämpningen av reglerna kan hänsyn tas till om de inblandade företagen mottar subventioner från EU:s medlemsstater, däremot inte om något företag mottar subventioner från en stat utanför EU. Samma sak gäller reglerna för statsstöd, som inte säger något om stöd från en stat utanför EU.

Slutligen finns det luckor i EU:s regler för offentlig upphandling. EU har avtal med andra stater som tillåter att företag från dessa får delta på lika villkor i offentlig upphandling inom EU. EU kan ställa krav på företag från EU om att de inte uppbär offentliga subventioner eller att de iakttar en viss standard när det gäller arbetsvillkor och miljöpåverkan. Sådana krav kan med nuvarande regler inte ställas på företag från tredje land, vilket borde vara fallet om alla företag ska konkurrera på lika villkor. Samma lucka i reglerna finns när det gäller ansökningar till olika EU-finansierade program.

5. Kommissionens förslag

Kommissionen har i en vitbok föreslagit nya instrument för att komma till rätta med snedvridningar av konkurrensen på den inre marknaden som orsakas av subventioner till företag från länder utanför EU som 1) etableras eller är verksamma i EU, 2) köper upp företag i EU eller 3) deltar i offentlig upphandling i EU.¹⁷ Även om dessa verktyg inte är riktade mot ett visst land, kan man förmoda att det är Kinas intåg på den inre marknaden som varit en starkt motiverande faktor. Kommissionen väntas lägga fram förslag om handelspolitiken på basis av vitboken under 2021 efter samråd med medlemsstaterna.

De nya instrumenten är tre till antalet (*module 1*, *module 2* och *module 3*). Det första instrumentet kan användas i efterhand mot företag som har konkurrensfördelar genom subventioner. Det andra och tredje instrumentet kan användas på förhand och är specifikt inriktade på subventionerade uppköp av företag i EU respektive subventionerade anbud vid offentliga upphandlingar.

Innan instrumenten används ska man undersöka om subventioner förekommer och om de

snedvrider konkurrensen på den inre marknaden. Om detta är fallet kan man vidta olika motåtgärder. När det gäller det första instrumentet kan det vara fråga om böter eller bindande utfästelser om åtgärder av företaget eller företagen ifråga som anses vara lämpliga och tillräckliga för att åtgärda snedvridningen. De två andra instrumenten används när företag från tredje land planerar ett köp av ett företag i EU eller deltar i en offentlig upphandling. Det krävs att företag från tredje land som uppbär subventioner uppger detta på förhand till konkurrensmyndigheten eller den upphandlande myndigheten. Om subventioner konstateras vid ett uppköp eller offentlig upphandling, eller om vissa villkor inte är uppfyllda, kan motåtgärden vara att uppköpet stoppas eller att anbudsgivaren inte får delta i upphandlingen och eventuellt i framtida upphandlingar under viss tid.

Proceduren liknar den som används mot subventionerad import till och dumpning av varor på den inre marknaden liksom proceduren vid misstänkta brott mot konkurrenslagstiftningen. De nya verktyg som kommissionen föreslår täpper till luckor när det gäller snedvridningar av konkurrensen på den inre marknaden orsakade av subventioner till företag från tredje land eller – vid offentlig upphandling – att vissa villkor när det gäller miljö och arbetsförhållanden inte är uppfyllda.

Det finns dock en lucka kvar att täppa till, nämligen när det gäller export av tjänster till den inre marknaden där produktionen eller exporten är subventionerad av tredje land. Det allmänna avtalet om handel med tjänster (*General Agreement on Trade in Services*, GATS), som är ytterligare en del av WTO-reglerna, innehåller inte några restriktioner när det gäller subventioner. Det innehåller dock ett mandat om förhandlingar. Sådana påbörjades 1995 men blev resultatlösa.

6. Ett nytt investeringsavtal mellan EU och Kina

När det gäller investeringar och påtvingad teknologiöverföring har EU-kommissionen och Kina sedan 2014 förhandlat om ett investeringsavtal (*Comprehensive Agreement on Investment*, CAI) som ska ersätta 25 gällande

bilaterala investeringsavtal.¹⁸ Ett principavtal träffades i slutet av 2020. Det återstår att utarbeta en färdig text innan ett förslag kan framläggas för godkännande av rådet och Europaparlamentet.¹⁹

Kommissionens mål för det nya avtalet är bland annat att undanröja

- bristen på ett förutsägbart och säkert regelverk för investeringar i Kina
- hinder för investeringar i form av licenskrav och administrativt krångel, förbud och begränsningar för utländska direktinvesteringar, tillståndsgivning, krav på kinesiskt deläggande, med mera, samt
- diskriminerande behandling av utländska investeringar i form av administrativt krångel och strängare krav, otillräckligt skydd av immateriella rättigheter och nyckelteknologier, subventioner till kinesiska konkurrenter och regler som förhindrar konkurrensfördelar för statliga företag.

Dessutom vill kommissionen ha en effektiv tvistlösningsmekanism för att säkerställa att åtaganden hålls.²⁰

7. Avtal om teknologiöverföring mellan USA och Kina

USA har haft samma problem som EU när det gäller investeringar i Kina och påtvingad överföring av teknologi till kinesiska företag. USA och Kina träffade under åren 2010–2016 en rad överenskommelser för att undanröja dessa problem.²¹ Kina har vid tio olika tillfällen utfäst sig att

- villkoren för tillgång på information om teknologi och produktionsprocesser ska bestämmas av de inblandade företagen
- inte påtvinga överföring av teknologi gällande nya drivmedel för fordon
- *förnya* sin utfästelse att teknologiöverföring ska bestämmas av företagen själva och inte ställas som villkor av staten för direktinvestering
- (vid ett möte mellan presidenterna) återigen *förnya* sin utfästelse om att teknologiöverföring

ska bestämmas av företagen själva och inte ställas som villkor av staten för direktinvestering

- återigen förnya sin utfästelse att teknologiöverföring ska bestämmas av företagen själva och inte ställas som villkor av staten för direktinvestering
- återigen förnya sin utfästelse att teknologiöverföring ska bestämmas av företagen själva och inte ställas som villkor av staten för direktinvestering
- bekräfta att affärshemligheter som offentliga myndigheter får del av vid administrativa processer inte får offentliggöras
- (vid ett möte mellan presidenterna) återigen förnya sin utfästelse om att teknologiöverföring ska bestämmas av företagen själva och inte ställas som villkor av staten för direktinvestering,
- inte vederligen utföra eller understödja cyberspioneri för att komma över affärshemligheter för att ge andra företag konkurrensfördelar, samt
- (vid ett möte mellan presidenterna) återigen förnya sin utfästelse om att teknologiöverföring ska bestämmas av företagen själva och inte ställas som villkor av staten för direktinvestering.

Till följd av att USA ansåg att Kina inte höll sina utfästelser om teknologiöverföring införde USA 2018 tullar på varor från Kina till ett beräknat värde av 550 miljarder dollar. Kina svarade med tullar på varor från USA till ett beräknat värde av 185 miljarder dollar. Därefter vidtog förhandlingar som resulterade i ett avtal i början av 2020 om bland annat teknologiöverföring.²² I avtalet förband sig Kina bland annat ånyo att inte villkora investeringar med teknologiöverföring, att överföring ska ske på marknadsmässiga villkor, att köp av teknologi inte får subventioneras, att utländska investeringar inte ska diskrimineras samt att det ska råda transparens vid licensiering och tillståndsgivning.

De nya verktyg som föreslås i kommissionens vitbok mot subventionerad import från Kina, subventionerade köp av företag och teknologi i EU och subventionerade anbud vid offentliga upphandlingar i EU är ägnade att skapa lika villkor

i de ekonomiska relationerna mellan EU och Kina. Detsamma gäller det förslag till investeringsavtal mellan EU och Kina som parterna kommit överens om i princip. De är välkomna, men mot bakgrund av erfarenheterna av de avtal som USA slutit med Kina bör man inte vänta sig alltför mycket.

8. Ytterligare åtgärder

Vad kan då EU göra ytterligare? En möjlighet är att samarbeta med USA och Japan för att förstärka och utvidga WTO-regelverket. Med en ny administration på plats i USA framstår ett sådant samarbete som mer troligt än tidigare. Det skulle ge större tyngd i förhandlingar än när EU förhandlar på egen hand. Ansatsen till ett sådant samarbete finns redan. Vid ett möte mellan handelsministrarna för EU, Japan och USA i början av 2020 gjordes ett gemensamt uttalande med en lista på olika åtgärder för att förstärka det gällande avtalet om subventioner och motåtgärder när det gäller varuhandeln (ASCM). Även om inget land nämns i uttalandet är det uppenbart riktat mot Kina. Listan innehåller en uppräknings av olika hål i det nuvarande regelverket, åtgärder för att tvinga länder att anmäla subventioner till WTO och krav på en ny definition av *public body* som täcker (kinesiska) statliga företag.²³ När det gäller teknologiöverföring säger uttalandet att man ska försöka nå enighet med andra WTO-medlemmar om åtgärder för att säkerställa att teknologiöverföring är frivilligt och sker på marknadsmässiga villkor.

En annan möjlighet är att försöka få till stånd ett avtal med samma innehåll, men begränsat till Kina, EU, Japan och USA. Sannolikt skulle detta ta kortare tid än att förhandla fram ett nytt avtal inom ramen för WTO.

"Exempelvis skulle EU kunna vidta åtgärder mot ett kinesiskt företag som investerar i EU när det är fastställt att exempelvis ett amerikanskt företag blivit föremål för diskriminerande behandling i Kina."

Ytterligare en möjlighet när det gäller teknologiöverföring är att EU, Japan och USA förhandlar om gemensamma motåtgärder om

företag från något av de tre länderna behandlas diskriminerande när de gör investeringar i Kina. Grundprincipen skulle då vara att alla länder kan vidta motåtgärder vid diskriminerande behandling av ett av ländernas företag. Exempelvis skulle EU kunna vidta åtgärder mot ett kinesiskt företag som investerar i EU när det är fastställt att exempelvis ett amerikanskt företag blivit föremål för diskriminerande behandling i Kina. Det skulle öka möjligheterna att vidta motåtgärder och därmed öka den avhållande effekten på Kinas agerande.

Mot bakgrund av att utsikterna att nå framgång förefaller vara större om EU samarbetar med framförallt USA, både när det gäller förändringar av WTO-regelverket och åtgärder vid sidan av detsamma, är det nyligen träffade investeringsavtalet mellan Europeiska kommissionen och Kina diskutabelt. Det förefaller som om Tyskland och Frankrike, som varit direkt delaktiga i slutskedet och har starka ekonomiska intressen i Kina, haft en annan uppfattning.²⁴

Det är viktigt att motåtgärder vidtas enligt ett gällande avtal mellan samtliga parter eller åtminstone mellan EU, USA och Japan och att motåtgärderna är proportionella mot den konstaterade skadan. Utan att dessa villkor är uppfyllda är riskerna större att motåtgärder leder till ett eskalerande handelskrig.²⁵

9. Slutsatser

Kinas mål är att bli ett ledande industriland 2045. Överföring av utländsk teknologi spelar en central roll i dess industripolitik. För att komma över utländsk teknologi använder man sig av en rad olika medel, bland annat subventioner till köp av utländsk teknologi eller utländska företag, tvång för utländska företag som investerar i Kina att ta in kinesiska företag som delägare och regelrätt statligt industrispionage. En stark statlig styrning av den industriella utvecklingen spelar också en central roll. Styrningen sker bland annat med ett stort antal femårsplaner på olika nivåer, regleringar,

utländska direktinvesteringar i utvalda sektorer och subventioner.

För att stoppa en mer eller mindre påtvingad teknologiöverföring har kommissionen träffat ett principavtal med Kina. Det återstår att utarbeta en färdig text och beslut av rådet och Europaparlamentet. Man bör dock inte vänta sig att ett avtal får så stor effekt. USA har upprepade gånger avtalat med Kina om ett stopp på påtvingad teknologiöverföring men utan större framgång.

”Man bör dock inte vänta sig att ett avtal får så stor effekt. USA har upprepade gånger avtalat med Kina om ett stopp på påtvingad teknologiöverföring men utan större framgång.”

Subventioner till kinesiska företag som investerar i eller exporterar till EU snedvrider konkurrensen på den inre marknaden. Kommissionen har föreslagit nya instrument som ska eliminera de konkurrensfördelar som subventionerna ger eller stoppa subventionerade investeringar och subventionerade anbud vid offentlig upphandling i EU. Instrumenten kan dock bli svåra att använda på grund av brist på information.

Sannolikt krävs ytterligare åtgärder från EU:s sida för att åtstadkomma konkurrens på lika villkor såväl på den inre marknaden som i Kina. En möjlighet är att samverka med Japan och USA för att sätta större press på Kina. Den nya amerikanska administrationen är troligen positiv till sådana initiativ.

På längre sikt, när Kina nått längre i sin industriella och teknologiska utveckling och blivit mer beroende av export av högteknologiska varor och tjänster, kommer landet att ha mindre att vinna och mer att förlora på sin nuvarande politik. Kina kommer då att tjäna på att konkurrera på lika villkor.

Noter

- ¹ *Made in China 2025 Explanation 6: The Manufacturing Power "Three-Step" Strategy*, Ministry of Industry and Information Technology, 2015.
- ² Begreppet teknologi kan definieras som läran om och tillämpningen av vetenskapliga principer och processer som används i olika prylar, medan begreppet teknik kan definieras som det sätt på vilket prylen görs. När begreppet teknologi används här kan det avse både den egentliga betydelsen och begreppet teknik.
- ³ När det gäller subventioner, se *Joint statement of the trilateral meeting of the trade ministers of Japan, the United States and the European Union*, 2020.
- ⁴ Kinas subventioner och politik för teknologiöverföring tas upp av Katarina Engberg i kapitel 1 och behovet av en förstärkt lagstiftning om den inre marknaden mot bakgrund av konkurrens från subventionerade företag från tredje land diskuteras av Maria Wiberg i kapitel 2 i antologin *EU Industrial Policy in a Globalised World – Effects on the Single Market*, SIEPS 2020:1op.
- ⁵ För vissa handelspolitiska frågor gäller så kallad blandad kompetens och beslut fattas med enhällighet. Detta gäller exempelvis tjänstehandel, immaterialrätt och gränsöverskridande investeringar. Exportfrämjandet ligger i princip utanför gemenskapskompetensen och utgör en nationell angelägenhet. Kompetensfördelningen regleras i artikel 207 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.
- ⁶ "Kinas ekonomiska planer är också kopplade till landets säkerhetspolitiska mål. Det är inte Sverige som land som Kina i första hand är intresserat av, utan teknologi och kunskap som finns i Sverige. Det kan till exempel handla om industrispionage och strategiska uppköp av svenska energi- och teknikföretag för att uppnå Kinas femårsplaner. Ett exempel är att kinesiskägda företag enligt lag är skyldiga att dela med sig av teknologi och kunskap de har till landets civila och militära underrättelsetjänster." *Säkerhetspolisens årsbok 2019*.
- ⁷ Politiken beskrivs i *Several Supporting Policies for Implementing the "National Medium- and Long-Term Science and Development Plan Outline (2006–2020)" (MLP Supporting Policies)*, 2006, och i *Opinions on Encouraging Technology Introduction and Innovation and Promoting the Transformation of the Growth Model in Foreign Trade (IDAR Opinions)*, 2006. Den senare publikationen åskådliggör politiken genom begreppen Introduce, Digest, Absorb, Re-innovate, förkortat IDAR.
- ⁸ *Made in China 2025 Notice*, 2015.
- ⁹ I en enkät till europeiska företag som etablerat sig i Kina förklarade 52 procent att de hade föredragit att inte ha samägande med en kinesisk motpart och 32 procent att de hade föredragit att den kinesiska motparten skulle ha fått en lägre aktieägarandel än den faktiska. Se *Impact assessment report on the EU-China investment relations*, European Commission 2013.
- ¹⁰ *Findings of the investigation into China's acts, policies, and practises related to technology transfer, intellectual property and innovation under section 301 of the trade act of 1974*, USTR 2018, och *Impact assessment report on the EU-China investment relations*, European Commission 2013.
- ¹¹ *Joint Statement of the Trilateral Meeting of the Trade Ministers of Japan, the United States and the European Union*, 14 januari 2020. Se även *The Use of Industrial Subsidies by Major Economies – economic and legal perspectives*, Kommerskollegium 2020. Kommerskollegiums kartläggning visar att EU:s olika typer av subventioner omfattar en större andel av handeln än Kinas!
- ¹² WTO-reglerna förbjuder så kallade specifika subventioner, det vill säga subventioner till ett visst eller vissa företag. Generella subventioner, till exempel subventioner till alla företag i en viss bransch, är tillåtna.
- ¹³ Exportföretaget får det pris importören betalar, som är lägre än priset före subventioner, plus den statliga subventionen. Sammanlagt får det mer betalt än tidigare.
- ¹⁴ Patentlagstiftningen syftar till att åstadkomma en rimlig balans mellan vinsten av att ny teknologi

- får allmän tillämpning och förlusten av att den tekniska utvecklingen blir lidande.
- ¹⁵ Subventioner måste vara specifika, det vill säga avse endast vissa företag, en viss bransch eller en viss region, för att anses vara handelspåverkande. Allmänna subventioner som alla företag kan få och som är baserade på neutrala kriterier är tillåtna; de anses inte vara handelspåverkande. Exportsubventioner och subventioner till importkonkurrerande företag är handelspåverkande och inte tillåtna. Se *The use of industrial subsidies by major economies*, Kommerskollegium 2020, för en översikt av ekonomiska och juridiska aspekter av subventioner med avseende på WTO-regelverket.
 - ¹⁶ EU har sedan 2019 regler för tillståndsgivning för direktinvesteringar från tredje land som berör säkerhet och den allmänna ordningen och som medlemsstaterna nu implementerar. Detta är en separat fråga som inte behandlas här.
 - ¹⁷ *White paper on levelling the playing field as regards foreign subsidies*, Europeiska kommissionen 2020.
 - ¹⁸ Rapporten *EU-China Comprehensive Agreement on Investment. Levelling the playing field with China*, European Parliament 2020, ger en detaljerad beskrivning av förhandlingarna, vilka mål EU respektive Kina har och vad de bilaterala avtalen omfattar.
 - ¹⁹ *EU and China reach agreement in principle on investment*, pressmeddelande, Europeiska kommissionen 2020.
 - ²⁰ Avtalet mellan USA och Kina som ingicks i början av 2020 inkluderar en tvistlösningsmekanism, men den är inte oberoende och den bygger på att parterna är överens.
 - ²¹ *2016 Report to Congress on China's WTO Compliance*, USTR 2017.
 - ²² *Economic And Trade Agreement Between The Government Of The United States Of America And The Government Of The People's Republic of China Text respective Fact Sheet Technology Transfer*, USTR 2020.
 - ²³ *Joint Statement of the Trilateral Meeting of the Trade Ministers of Japan, the United States and the European Union*, 14 januari 2020.
 - ²⁴ *Has Brussels allowed China to divide and rule?*, Financial Times newsletter *Trade Secrets* 4 januari, 2021.
 - ²⁵ Man kan likna handel och investeringar mellan länder vid ett upprepat spel. Så länge givna regler följs råder "fred", men om de bryts kan ett handelskrig utbryta. Inom spelteorin har man kunnat visa att *tit-for-tat* (lika för lika) är en bra regel för att förhindra regelbrott och för att återgå till regelefterlydnad. Regelefterlevnaden kan bli ännu bättre om man använder regeln *tit-for-two-tat*, det vill säga att det krävs två regelbrott för att en motåtgärd ska utlösas, eller om parterna är trovärdiga när det gäller viljan och förmågan att vidta motåtgärder.